

Huzurevinde Çalışan Yaşlı Bakım Personellerinde Merhamet Yorgunluğu ve Mesleki Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Kesitsel Bir Çalışma

Evaluation of the Relationship Between Compassion Fatigue and Professional Life Quality in Elderly Care Personnel Working in Nursing Homes: A Cross-Sectional Study

^{id} Filiz POLAT^a, ^{id} Fatma KARASU^b

^aOsmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Osmaniye, TÜRKİYE

^bKilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kilis, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışma, bir huzurevinde çalışan yaşlı bakım personelinin merhamet yorgunluğu ve mesleki yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel tipteki çalışmanın evrenini, Osmaniye Özden Huzurevi'nde çalışan yaşlı bakım personeli oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, 67 bakım personeliyle çalışma yürütülmüştür. Verilerin elde edilmesinde "Kişisel bilgi formu, Merhamet Yorgunluğu Ölçeği ve Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplarda t-testi, ANOVA, "post hoc" testi ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan personelin %38,8'inin 25-34 yaş arasında, %59,7'sinin erkek, %77,6'sının evli, %50,7'sinin lise mezunu, %50,7'sinin 5-10 yıl arası huzurevinde çalıştığı, %53,7'sinin huzurevinde çalışmaktan memnun olduğu belirlenmiştir. Yaşlı bakım personelinin Merhamet Yorgunluğu Ölçeği puan ortalaması 97,6±13,1 ve Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalaması 65,4±8,1 olarak belirlenmiştir. Çalışanların yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına göre Merhamet Yorgunluğu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu (p<0,05); eğitim ve gelir durumlarına göre Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu (p<0,05) belirlenmiştir. Çalışmada, Merhamet Yorgunluğu ve Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (r=-0,324 p=0,006). **Sonuç:** Araştırmamıza katılan personelin merhamet yorgunluğu düzeyinin yüksek, çalışma yaşam kalitesi düzeyinin ise düşük olduğu belirlenmiştir. Merhamet yorgunluğu azaldıkça mesleki yaşam kalitesi artmaktadır.

ABSTRACT Objective: This study was conducted to evaluate the relationship between compassion fatigue and professional quality of life of elderly care personnel working in a nursing home. **Material and Methods:** Elderly care personnel working in a Osmaniye Özden Nursing Home constituted the universe of the cross-sectional study. No sample selection was made, and the study was conducted with 67 maintenance personnel. Personal information form, Compassion Fatigue Scale and Work Quality of Life Scale" were used to obtain the data. In the analysis of the data, t-test, ANOVA and correlation tests were used in independent groups. **Results:** 38.8% of the personnel participating in the research are between the ages of 25-34, 59.7% are male, 77.6% are married, 50.7% are high school graduates, 50.7% have worked in a nursing home for 5-10 years, It was determined that 53.7% of them were satisfied with working in a nursing home. Elderly care personnel had a mean score of 97.6±13.1 on the Compassion Fatigue Scale and 65.4±8.1 points on the Work Quality of Life Scale. There is a statistically significant difference between the Compassion Fatigue Scale scores according to the age, gender and educational status of the employees (p<0.05); It was determined that the difference between the scores of the Quality of Life Scale for Employees according to education and income levels was statistically significant (p<0.05). A negative correlation was found between Compassion Fatigue Scale and Work Quality of Life Scale scores in the study (r=-0.324 p=0.006). **Conclusion:** It was determined that the level of compassion fatigue of the personnel participating in our study was high, and the level of working life quality was low. As the compassion fatigue decreases, the quality of professional life increases.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı; huzurevi; yaşlı bakım personeli; merhamet yorgunluğu; mesleki yaşam kalitesi

Keywords: Aged; nursing home; elderly care staff; compassion fatigue; professional quality of life

Merhamet yorgunluğu, bakım hizmeti alan birey ve yakınlarının, bakım veren kişiler üzerinde oluşturduğu duygusal travma sonucu ortaya çıkan, bireylerin iş performansını olumsuz yönde etkileyen, çalışma yaşamlarında önemli değişikliklere neden olan bir durumdur.^{1,2} Merhamet yorgunluğu, uzun bir

acıya maruz kalan bireylere hizmet veren kişilerde ortaya çıkan bir tükenmişlik şekli olup; ruhsal, duygusal, sosyal ve fiziksel tükenmişliğe neden olmaktadır.^{3,4} Sosyal hizmet çalışanları ve sağlık çalışanları merhamet yorgunluğu açısından riskli olan mesleklerdir.⁵

Correspondence: Filiz POLAT

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Osmaniye, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: filizmermer@yahoo.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 03 Dec 2020

Received in revised form: 06 Apr 2021

Accepted: 19 Apr 2021

Available online: 22 Apr 2021

2536-4391 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Kronik yorgunluk, yaşamdan zevk almama, sinirlilik ve işten nefret etme gibi belirtilerin birden fazlasının olması durumunda merhamet yorgunluğunun tanısı konulur, tedavisi ve önlenmesi ancak profesyonel stratejiler, kişisel ve kurumsal uygulamalarla olur.⁶ İş ve özel yaşamda dengeyi kurmak, farklı ilgi alanları edinmek ve mesleki olarak sürekli öğrenmeye açık olmak merhamet yorgunluğunun üstesinden gelebilmek için önemli noktalar.⁴

Bakım hizmetleri; şefkat, hassasiyet, yardımseverlik ve fedakârlık gerektiren meslekler olduğu için çalışanların tükenmişlik yaşama oranları diğer mesleklere göre daha fazladır.^{2,7,8} Çalışılan alanın özelliği, kişilerle kurulan duygusal ilişkiler, yardım etme isteğinin yorucu ve enerji kaybettiren bir durum olması, bakım hizmeti veren yaşlı bakım elemanlarında stres ve tükenmişliğe neden olabilmektedir.⁹ Yaşlı bakım personellerinin meslekleri gereği fiziksel ve psikolojik yüklerle maruz kalmaları, tükenmişlik yaşama risklerinin yüksek olması, çalışma yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.²

Çalışma; yaşam kalitesi, çalışanın iş yerindeki olumlu veya olumsuz tüm çevre faktörleridir. Amacı, çalışanların fiziksel ihtiyaçlarının yanında zihinsel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının dikkate alarak bireylerin çalışmalarına daha fazla ilgi göstermelerini sağlamak, performanslarını olumlu yönde etkileyerek etkili ve verimli çalışmalarını sağlayarak kurumun verimliliğini artırmaktır.^{3,10} Çalışanların iş yaşamlarında karşılaştıkları zorlu süreçler yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilerken, mesleki tatmin çalışanların yaşam kalitelerini artıran bir durumdur. Çalışan birey, ihtiyacı olan kişiye yardım ettiği için mesleğinden hoşnutluk duyar ve mesleki haz yaşar.¹¹

Merhamet yorgunluğu nedeniyle çalışanların yaşadığı duygusal travma, güç kaybı, performansta azalma ve yorgunluk, çalışma yaşamında önemli değişikliklere neden olmakta, iş performansını olumsuz yönde etkilemektedir.³ Smith ve ark. nın yaptığı çalışmada, sağlık hizmeti veren kişilerin %25-50'sinde merhamet yorgunluğu belirtileri görüldüğü ortaya konmuştur.¹² Meyer ve ark. hemşirelerle yaptığı çalışmada, merhamet yorgunluğunun iş doyumunu etkilediğini, tükenmişlik ile merhamet yorgunluğunu arasında anlamlı ilişkinin olduğunu göstermişlerdir.¹³ Yaşlı bakım personellerinin hizmet verdikleri gruba

karşı duygusal destek verirken zaman zaman hislerini ve davranışlarını kontrol altına almak durumunda kaldıkları fiziksel, duygusal ve zihinsel çökkünlük yaşayabildikleri belirlenmiştir.⁷ Bu kişilerin diğer meslek mensuplarına göre daha fazla tükenmişlik ve stres yaşamaları, çalışma yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.² Bu nedenle bu araştırmada, huzurevinde çalışan yaşlı bakım personellerindeki merhamet yorgunluğu ile çalışma yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın, huzurevinde çalışan bakım personellerinin iş performansını ve doyumunu olumsuz etkileyen, tükenmişliğe neden olan merhamet yorgunluğu konusunda farkındalık oluşturacağı kanaatindeyiz. Ayrıca literatür taramamızda, merhamet yorgunluğu ve çalışma yaşam kalitesi ile ilgili çalışmaların genellikle sağlık çalışanları ile gerçekleştirildiği, yaşlı bakım personeline yönelik olarak bu 2 kavramın birlikte araştırılmadığı tespit edilmiştir.^{3,7,14,15} Dolayısıyla araştırma literatürdeki önemli bir boşluğu kapatması açısından önemlidir.

ARAŞTIRMA SORULARI

1. Huzurevinde çalışan yaşlı bakım personelinin merhamet yorgunluğu ve yaşam kalitesi düzeyleri nasıldır?
2. Huzurevinde çalışan yaşlı bakım personelinin merhamet yorgunluğu düzeyi ile mesleki yaşam kalitesi arasında ilişki var mı?
3. Huzurevinde çalışan yaşlı bakım personelinin sosyodemografik özellikleri ile merhamet yorgunluğu ve mesleki yaşam kalitesi düzeyleri arasında fark var mı?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Tanımlayıcı-kesitsel tipte tasarlanmış araştırmanın evrenini, Osmaniye ilinde bulunan devlete ait Özden Huzurevi'nde çalışan 69 yaşlı bakım personeli oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşılması planlandığından örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 67 yaşlı bakım personeli ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen 2 yaşlı bakım personeli araştırmaya dâhil edilmemiştir.

ARAŞTIRMAYA DÂHİL ETME KRİTERLERİ

Araştırmanın yapıldığı huzurevinde yaşlı bakım personeli olarak çalışmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmaktır.

ARAŞTIRMADAN DIŞLAMA KRİTERLERİ

Araştırmanın yapıldığı huzurevinde yaşlı bakım personeli olarak çalışmayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan kişiler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan anket formu 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, çalışanların sosyodemografik özellikleri ve çalışma yaşamını sorgulayan toplam 13 sorudan oluşmaktadır.^{2,16,17} İkinci bölümde ise “Merhamet Yorgunluğu Ölçeği (MYÖ)” ve “Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (ÇYKÖ)” kullanılmıştır. Veriler, Eylül ve Ekim 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket formunun cevaplanması ortalama 10-15 dk sürmektedir.

Merhamet Yorgunluğu Ölçeği: Merhamet yorgunluğu ile ilgili veriler Pommier tarafından geliştirilmiş, Akdeniz ve Deniz tarafından Türkçeye çevrilen “MYÖ” ile elde edilmiştir.^{18,19} Toplam 24 madde 6 alt boyuttan oluşan 5’li Likert (1=Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Sık sık, 5= Her zaman) tipi bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları “sevecenlik” (6, 8, 16, 24. maddeler), “umursamazlık” (2, 12, 14, 18. maddeler), “paylaşımların bilincinde olma” (11, 15, 17, 20. maddeler), “bağlantısızlık” (3, 5, 10, 22. maddeler), “bilinçli farkındalık” (4, 9, 13, 21. maddeler) ve “ilişki kesme”dir (1, 7, 19, 23. maddeler). Ölçeğin “umursamazlık, bağlantısızlık ve ilişki kesme” alt boyutları ters çevrilerek hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan arttıkça merhamet düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,85’tir.^{5,19} Bu çalışmada, Cronbach alfa katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır.

Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği: Stamm tarafından geliştirilen, Yeşil ve ark. tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır.^{20,21} Altılı Likert (0=Hiçbir zaman, 5=Çok sık şeklinde derecelendirilmektedir) tipinde olan ölçek 30 maddeden

oluşmaktadır. Üç alt boyuttan oluşan ölçek maddeleri “mesleki tatmin” alt boyutu çalışanların kendi mesleğiyle ilgili bir alanda yardıma ihtiyacı olan başka bir kişiye yardım etmesi sonucunda duyduğu memnuniyet ve tatmin duygusunu ifade eder (3, 6, 12, 16, 18, 20, 22, 24, 27, 30. maddeler). “tükenmişlik” alt boyutu iş yaşamında yaşanan sorunlarla başa çıkmada zorluk yaşanması ve umutsuzluk sonucu ortaya çıkan tükenmişlik duygusunu ölçmektedir (1, 4, 8, 10, 15, 17, 19, 21, 26, 29. maddeler). “eş duyum yorgunluğu” alt boyutu stres verici olayla karşılaşma sonucunda ortaya çıkan belirtileri ölçmektedir (2, 5, 7, 9, 11, 13, 14, 23, 25, 28. maddeler). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,84’tür.^{3,11} Bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı 0,81 olarak hesaplanmıştır.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Araştırmada elde edilen bulguların analizi için SPSS 24.0 (Statistical Packet for Social Sciences for Windows) paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar olan yüzde, frekans, ortalama, standart sapma, minimum-maksimum değerler ve normal dağılımın incelenmesi için Skewness ve Kurtosis (± 1) dağılım testi kullanılmıştır. İstatistiksel hesaplamaları için bağımsız gruplarda t-testi, ANOVA, “post hoc” Bonferroni testi ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın yapılabilmesi için araştırma verilerinin toplanacağı kurumdan (29/9/2020, Sayı No: E-88814023-774.99-2202669) ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan (2020/26/2 E.3507, 22.07.2020) onay alınmıştır. Yaşlı bakım personeline araştırmanın amacı açıklanarak yazılı onamları alınmıştır. Bu çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun bir biçimde yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın belirli bir zaman aralığında yapılmış olması, çalışmanın yapıldığı huzurevi personeli ile sınırlı olması, araştırmanın bulguları, kullanılan anket ve ölçek formuna (MYÖ ve ÇYKÖ) verilen cevaplardan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

BULGULAR

Araştırmadaki yaşlı bakım personellerinin yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre MYÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu ($p<0,05$); medeni durum, ekonomik durum, ailede yaşlı birey bulunma durumuna göre MYÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) bulunmuştur. Katılımcıların eğitim ve gelir durumlarına göre ÇYKÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0,05$); yaş, cinsiyet, medeni durum, ailede yaşlı birey bulunması durumlarına göre ÇYKÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$) (Tablo 1).

Araştırmadaki yaşlı bakım personellerinden; 25-34 yaş arası ile 45 yaş ve üzeri bireylerin merhamet yorgunluğu puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p=0,041$), üniversite mezunları ile ilkökul mezunlarının merhamet yorgunluğu puan ortalamaları arasındaki farkın istatis-

tiksel olarak anlamlı olduğu ($p=0,031$) belirlenmiştir (Tablo 1). Yaşlı bakım personellerinden ilkökul mezunları ile ortaokul mezunlarının çalışma yaşam kalitesi puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p=0,019$), geliri giderine eşit olan bireyler ile geliri giderinden az olanların çalışma yaşam kalitesi puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p=0,041$) belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmadaki yaşlı bakım personellerinin çalışma süresi, haftalık çalışma süresi, huzurevinde çalışmaktan memnun olma, yaşlı bakımında sorun yaşama, yaşlı bakımında yaşanan sorunlar, yaşlı bakımı eğitimi alma göre MYÖ ve ÇYKÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 2). Araştırmadaki yaşlı bakım personellerinin mesai dışında yaşlılarla görüşme durumlarına göre MYÖ ve ÇYKÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 2).

TABLO 1: Yaşlı bakım personellerinin sosyodemografik özelliklerine göre MYÖ ve ÇYKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=67).

	n (%)	MYÖ		ÇYKÖ	
		$\bar{X}\pm SS$	Önemlilik	$\bar{X}\pm SS$	Önemlilik
*Yaş					
25-34 yaş arası	26 (38,8)	102,5±5,7	F=3,397 p=0,040	63,4±9,0	F=1,267 p=0,289
35-44 yaş arası	14 (35,8)	96,0±18,0		66,2±6,7	
≥45 yaş	17 (25,4)	93,5±13,5		67,1±8,3	
Cinsiyet					
Kadın	27 (40,3)	105,5±6,1	t=4,660	63,9±6,6	t=-1,244
Erkek	40 (59,7)	92,3±13,8	p<0,001	66,4±8,9	p=0,226
Medeni durum					
Evlü	52 (77,6)	96,9±14,0	t=-0,892	66,0±8,3	t=1,266
Bekâr	15 (22,4)	100,3±9,24	p=0,376	63,0±8,1	p=0,210
*Eğitim durumu					
İlkökul	4 (6)	106,7±5,6	F=3,185 p=0,024	62,2±5,4	F=3,356 p=0,030
Ortaokul	20 (29,9)	98,0±13,2		65,7±8,6	
Lise	34 (50,7)	94,5±12,7		66,5±8,4	
Üniversite	9 (13,4)	85,0±15,6		75,2±8,3	
*Ekonomik durum					
Gelir giderden az	5 (7,5)	95,0±16,5	F=0,188	60,0±5,3	F=4,527
Gelir gidere eşit	50 (74,6)	97,5±14,0	p=0,829	67,0±8,2	p=0,014
Gelir giderden fazla	12 (17,9)	99,2±6,4		60,7±5,9	
Ailede yaşlı birey					
Var	43 (64,2)	95,7±13,4	t=-1,632	65,8±8,6	t=0,581
Yok	24 (35,8)	101,1±11,8	p=0,108	64,6±7,3	p=0,563

*post hoc Bonferroni test yapılmıştır; MYÖ: Merhamet Yorgunluğu Ölçeği; ÇYKÖ: Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği; F: ANOVA test; t: Bağımsız gruplarda t-testi.

TABLO 2: Yaşlı bakım personelinin mesleki özelliklerine göre MYÖ ve ÇYKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=67).

	n (%)	MYÖ		ÇYKÖ	
		$\bar{X}\pm SS$	Önemlilik	$\bar{X}\pm SS$	Önemlilik
Huzurevinde çalışma süresi					
5 yıldan az	15 (22,4)	100,8±6,0	F=0,643 p=0,529	63,4±7,3	F=0,540 p=0,585
5-10 yıl arası	34 (50,7)	97,2±14,6		65,9±8,4	
10 yıldan fazla	18 (26,9)	95,7±14,3		66,0±8,4	
Haftalık çalışma süresi					
48 saatten az	11 (16,4)	105,8±8,4	t=0,793	63,8±5,6	t=-0,703
48 saatten fazla	56 (83,6)	97,1±13,8	p=0,430	65,7±8,5	p=0,485
Huzurevinde çalışmaktan memnun olma					
Memnunum	36 (53,7)	97,6±12,9	F=0,785 p=0,461	65,5±8,9	F=0,042 p=0,959
Memnun değilim	9 (13,4)	102,3±6,5		64,6±7,5	
Ara sıra memnun değilim	22 (32,8)	95,8±15,1		65,4±7,3	
Yaşlı bakımında sorun yaşama					
Evet	53 (79,1)	96,2±12,6	F=0,000	65,3±8,0	F=0,753
Hayır	14 (20,9)	103,2±13,6	p=0,986	65,5±8,8	p=0,389
Yaşlı bakımında yaşanan sorunlar					
İletişim kurarken	39 (58,2)	100,±12,4	F=1,683 p=0,194	65,1±9,4	F=0,135 p=0,874
Bakım verirken	20 (29,9)	93,5±14,8		66,2±6,5	
Yaşlı yakınlarıyla	8 (11,9)	96,7±9,7		64,8±4,0	
Yaşlı bakım eğitimi alma					
Evet	57 (85,1)	98,3±13,4	t=1,040	65,7±7,8	t=0,926
Hayır	10 (14,9)	97,7±10,3	p=0,302	63,2±9,9	p=0,358
Mesai dışında yaşlılarla görüşme					
Evet	7 (10,4)	74,0±9,3	t=3,142	96,4±13,1	t=2,409
Hayır	60 (89,6)	64,4±7,4	p=0,003	108,5±5,0	p=0,019

MYÖ: Merhamet Yorgunluğu Ölçeği; ÇYKÖ: Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği; SS: Standart sapma; F: ANOVA test; t: Bağımsız gruplarda t-testi.

Araştırmadaki yaşlı bakım personelinin MYÖ toplam puan ortalaması 97,6±13,1 ve ÇYKÖ toplam puan ortalaması 65,4±8,1 olarak belirlenmiştir (Tablo 3).

Çalışmada, MYÖ ve ÇYKÖ puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,324$ $p=0,006$) (Tablo 4). Başka bir ifade ile yaşlı bakım personelinde merhamet yorgunluğu azaldıkça mesleki yaşam kalitesi artmaktadır.

TARTIŞMA

Literatürde, huzurevinde çalışan yaşlı bakım personelinde merhamet yorgunluğu ve mesleki yaşam kalitesiyle ilgili çalışmalara ulaşılamadığı için araştırmadan elde edilen bulgular diğer sağlık personellerinin sonuçlarıyla tartışılmıştır.

Yaşlı bakım personellerinin yaşı azaldıkça merhamet yorgunluğu düzeylerinin arttığı belirlenmiştir

TABLO 3: Yaşlı bakım personelinin MYÖ toplam ve alt boyutları, ÇYKÖ toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, minimum-maksimum değerleri (n=67).

	\bar{X}	SS	Minimum	Maksimum
MYÖ	97,6	13,1	0	120
Sevecenlik	17,1	2,6	0	20
Umursamazlık	17,0	3,1	0	20
Paylaşımların bilincinde olma	15,7	3,0	0	20
Bağılantısızlık	16,3	2,8	0	20
Bilinçli farkındalık	13,3	2,2	0	20
İlişki kesme	15,2	2,5	0	20
ÇYKÖ	65,4	8,1	0	150
Mesleki tatmin	35,7	10,2	0	30
Tükenmişlik	14,0	7,3	0	30
Yardım gereksinimi	15,6	5,3	0	30

MYÖ: Merhamet Yorgunluğu Ölçeği; ÇYKÖ: Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği; SS: Standart sapma.

(Tablo 1). Abbaszadeh ve ark. hemşireler ile yaptıkları çalışmalarda, yaşı düşük olan hemşirelerin mer-

TABLO 4: Yaşlı bakım personelinin MYÖ ve ÇYKÖ toplam ve alt boyut puanlarının korelasyon dağılımı.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(1) MYÖ	r değeri										
	p değeri										
(2) Sevecenlik	r değeri	0,823									
	p değeri*	0,000									
(3) Umutsuzluk	r değeri	0,856	0,672								
	p değeri	0,000	0,000								
(4) Paylaşımların bilincinde olma	r değeri	0,555	0,367	0,298							
	p değeri	0,000	0,002	0,014							
(5) Bağlantısızlık	r değeri	0,598	0,262	0,480	0,244						
	p değeri	0,000	0,032	0,000	0,046						
(6) Bilinçli farkındalık	r değeri	0,812	0,692	0,730	0,313	0,416					
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,010	0,000					
(7) İlişki kesme	r değeri	0,633	0,495	0,522	0,057	0,255	0,497				
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,649	0,037	0,000				
(8) ÇYKÖ	r değeri	-0,324	-0,354	0,452	0,445	-0,451	0,123	-0,274			
	p değeri	0,006	0,003	0,000	0,000	0,000	0,126	0,024			
(9) Mesleki tatmin	r değeri	0,626	0,518	-0,537	0,348	0,363	0,506	0,274	0,232		
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,004	0,003	0,000	0,025	0,059		
(10) Tükenmişlik	r değeri	-0,649	-0,537	-0,473	-0,326	-0,403	-0,516	-0,321	0,256	0,848	
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,007	0,001	0,000	0,008	0,037	0,000	
(11) Yardım gereksinimi	r değeri	-0,347	-0,338	-0,147	0,003	-0,373	-0,257	-0,199	0,732	-0,399	0,643
	p değeri	0,004	0,005	0,000	0,979	0,002	0,036	0,107	0,000	0,001	0,000

*Pearson korelasyon analizi; MYÖ: Merhamet Yorgunluğu Ölçeği; ÇYKÖ: Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği.

hamet yorgunluğunun yüksek olduğu belirtildiği için çalışmamızla benzerlik göstermektedir.²² Yaş ilerledikçe mesleki deneyimin artması ve buna bağlı olarak iş stresinin azalması sonuç üzerinde etkili olabilir. Şahar ve ark.nın hemşirelerle yaptıkları çalışmada, yaş arttıkça merhamet yorgunluğunun da arttığını belirlemişlerdir.²³ Literatürde farklı sonuçlara da ulaşılmaktadır. Bunun nedeninin ise çalışanların kişilik özellikleri ile psikolojik açıdan güçlü durumlara uyum sağlama yeteneği ya da özel hayatlarında yaşadıkları problemlere bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, kadın bakım personellerinin merhamet yorgunluğu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Sağlık personelleriyle yapılan çalışmalarda da kadınların merhamet yorgunluğu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.^{3,14,24} Araştırma sonucumuz literatürle benzerlik göstermektedir. Kadınların yaradılışı gereği daha duygusal olmaları, Türk aile yapısı gereği bakım verici rolünün olması ve empati kurarak bakım hizmeti vermelerinin sonuç üzerinde

etkili olabileceği düşünülmektedir. Kadınların doğasından kaynaklanan içgüdüleri nedeniyle karşılardaki bireylere daha fazla önem vermeleri ve kendilerinden ödün vermelerine bağlı olarak da erkeklerden daha fazla tükendikleri düşünülmektedir.²⁵

Bu araştırmada, eğitim düzeyi yükseldikçe merhamet yorgunluğunun azaldığı ve çalışma yaşam kalitesinin arttığı belirlenmiştir (Tablo 1). Ruiz-Fernández ve ark. yaptıkları çalışmada, doktorların merhamet yorgunluğu düzeylerini hemşirelerden daha yüksek saptamışlardır.¹⁵ Literatürde sağlık çalışanları ya da hemşireler ile yapılan çalışmalarda, çalışma yaşamının kalitesi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve düşük eğitim düzeyine sahip hemşirelerin iş yaşam kalitesinin düşük olduğu bulunmuştur.^{10,26,27} Araştırma sonucumuz, literatürle benzerlik göstermektedir. Bireylerin eğitim düzeyi yükseldikçe alınan bilginin kalitesinin artması, olayları tüm yönleriyle ele alıp değerlendirebilecek bilgiye sahip olmaları, olayları daha kapsamlı ele alarak bütün yönleriyle incelemelerinin sorun çözme ve karar verme stratejilerini güçlendirmesi, eğitim so-

nunda kazanılan deneyimlerin meslekte uzmanlaşmayı sağlamasının sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, gelir durumu ile merhamet yorgunluğu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 1). Kişmiş ve İrge'nin çalışmasında, sağlık çalışanlarının yetersiz ücret almalarını hastalara karşı merhamet yorgunluğu olarak yansıttıkları belirtilmiştir.²⁸ Çingöl ve ark.nın hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada, gelir durumu düşük olanlarda merhamet düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.²⁹ Araştırma bulgumuz literatürle farklılık göstermektedir. Çalışmamızdaki bireylerin kişisel özellikleri, yaşanan çevredeki sosyoekonomik faktörler, maddi kaygıların iş yaşamını etkilememesi sonuç üzerinde etkili olabilir.

Araştırmada, huzurevinde çalışma süresi ile merhamet yorgunluğu puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 2). Potter ve ark. ile Berger ve ark.nın hemşirelerle yapmış olduğu çalışmalarda, meslekte çalışma süresi ile merhamet yorgunluğu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).^{30,31} Araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgu literatürden farklılık göstermektedir. Yaşlı bakım personellerinden, mesai dışında yaşlılarla görüşenlerin merhamet yorgunluğu düzeylerinin yüksek, çalışma yaşam kalitesi düzeylerinin ise düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Çalışanların mesai dışında yaşlı bireylerle görüşmesi kendini iş yerinde hissetmesine, onlarla fazla vakit geçirdikleri için sürekli duydukları acıya şahit olmaları bulgular üzerinde etkili olabilir.

Çalışmamızda da yaşlı bakım personelinin merhamet yorgunluğu düzeylerinin yüksek, çalışma yaşam kalitesi düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Uslu ve ark.nın yaptığı çalışmalarda da hemşirelerin merhamet yorgunluğunun yüksek olduğu, dolayısıyla tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir.³² Bakhsh ve Kalantari yaptıkları çalışmada, sağlık personelinin çalışma yaşam kalitesinin ortalamasının altında olduğu belirtilmiştir.¹⁰ Araştırma sonucu literatürle benzerlik göstermektedir. Yaşlı bakım personellerinin kişilik özellikleri, yaşlılara karşı duyarlılıkları, oluşan duygusal travma, hassas bir gruba hizmet vermeleri ve sürekli iletişim hâlinde olmaları, yaşlıların fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal ihtiya-

çalarına cevap vermeleri, yoğun stres altında çalışmaları sonuç üzerinde etkili olabilir. Yaşlı bakım personellerinin yaptıkları iş gereği fiziksel ve psikolojik yüklerle maruz kalmaları nedeniyle tükenmişlik yaşama risklerinin yüksek olduğu görülmektedir.^{33,34}

Araştırmada, merhamet yorgunluğu düzeyi ile çalışma yaşam kalitesi arasında önemli bir ilişki olduğu; merhamet yorgunluğu arttıkça iş yaşam kalitesinin düştüğü belirlenmiştir (Tablo 4). Merhamet, başkalarının acı çekmesine karşı duyarlılık, tanıma, anlama, duygusal rezonans, empatik ilgi ve hoşgörü ile bunu hafifletmek için motivasyon ve ilişkisel eylemi içerir. Ayrıca bir kişiyi geride bırakarak başkalarını hissetme ve önemseme arzusunda, yeteneğinde ve enerjisinde yaygın bir düşüşe neden olan duygusal, fiziksel, sosyal ve ruhsal tükenme olarak tanımlanır.³⁴ Bakım personellerinin yaşlı bireylere yardım etmeye çalışmaları, zor zamanlarında yanlarında bulunmaları sonucunda yaşadıkları merhamet yorgunluğunun çalışma yaşam kalitesinin düşmesine neden olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre huzurevinde çalışan yaşlı bakım personellerinin merhamet yorgunluğu düzeylerinin yüksek, çalışma yaşam kalitelerinin düşük olduğu ve merhamet yorgunluğu düzeyi ile çalışma yaşam kalitesi arasında önemli bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yaşlı genç personellerin merhamet yorgunluğunun daha yüksek, kadınların merhamet yorgunluğu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek ve çalışma yaşam kalitelerinin daha düşük olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe merhamet yorgunluğu düzeyinin azaldığı ve çalışma yaşam kalitesinin arttığı belirlenmiştir.

Huzurevlerinde çalışan yaşlı bakım personellerinde üretkenliği artırmak ve kurumsal hedeflere kolayca ulaşmak için merhamet yorgunluğunun azaltılması ve iş yaşam kalitesinin yükseltilmesi önemlidir. Huzurevi sakinlerine kaliteli bakımın verilmesi, memnuniyetlerinin sağlanması için yaşlı bakım personellerinde merhamet yorgunluğunun merhamet memnuniyetine dönüştürülmesi ve iş doyumlarının artırılması gerekir. Bunun için farkındalık eğitimi, stresle baş etme, gevşeme, empatiyi etkin kullanma, iletişim becerileri, profesyonel sı-

nırlar gibi konularda hizmet içi eğitimler verilmedir. Çalışanlara kendilerine zaman ayırmaları, farklı ilgi alanlarına yönelmeleri konusunda önerilerde bulunulmalı, taramalar yapılmalı, sorun yaşayan kişiler için iyileştirme programları düzenlenmelidir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma

ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Cavanagh N, Cockett G, Heinrich C, Doig L, Fiest K, Guichon JR, et al. Compassion fatigue in healthcare providers: A systematic review and meta-analysis. *Nurs Ethics*. 2020;27(3):639-65. [Crossref] [PubMed]
- Başol O, Sağlam Y, Çakır NN. Engelli ve yaşlı bakım personelinin tükenmişlik seviyeleri ile çalışma yaşamı kalitesi algısı ilişkisi [Relationship between work life quality and burnout of disabled and elderly care personnel]. *Community and Social Work*. 2018;29(2):71-97. [Link]
- Polat FN, Erdem R. Merhamet yorgunluğu düzeyinin çalışma yaşam kalitesi ile ilişkisi: Sağlık profesyonelleri örneği [The relationship between the level of compassion fatigue and quality of professional life: The case of medical professionals]. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences*. 2017;1(26):291-312. [Link]
- Dalgacı B, Gürses İ. Merhametin sağlık hizmetlerindeki yeri ve önemi [Nature and importance of compassion in health care]. *Sinop University Journal of Social Sciences*. 2018;2(1):181-204. [Crossref]
- Cingi CC, Eroğlu E. Sağlık çalışanlarında merhamet yorgunluğu [Compassion fatigue in health care]. *Osmangazi Journal of Medicine*. 2019;41(1):58-71. [Crossref]
- Pehlivan T, Güner P. Compassion fatigue: The known and unknown. *J Psychiatric Nurs*. 2018;9(2):129-34. [Crossref]
- Yılmaz G, Üstün B. Hemşirelerde profesyonel yaşam kalitesi: Merhamet memnuniyeti ve merhamet yorgunluğu [Professional quality of life in nurses: Compassion satisfaction and compassion fatigue]. *J Psychiatric Nurs*. 2018;9(3):205-11. [Crossref]
- Upton KV. An investigation into compassion fatigue and self-compassion in acute medical care hospital nurses: A mixed methods study. *Journal of Compassion Health Care*. 2018;5(7):1-27. [Crossref]
- Işıkhani V. Kurumda çalışan yaşlı bakım elemanlarının bakım yükünü etkileyen faktörlerin incelenmesi [Investigation of the factors influence of care burden of the elderly care personnel in the institution]. *Community and Social Work*. 2018;29(1):1-26. [Link]
- Bakhsh E, Kalantari R. Investigation of quality of work life and its relationship with job performance in health care workers. *Johe*. 2017;3(4):31-7. [Crossref]
- Bolbanabad AM, Shirkhani B, Mohammadi S, Asadi H, Aghaei A. Relationship between quality of work life of medical staff and quality of patient care. *Hospital Practices and Research*. 2016;1(2):61-3. [Crossref]
- Smith P. [Alleviating compassion fatigue before it drags down productivity]. 2012. [Link]
- Meyer RM, Li A, Klaristenfeld J, Gold JL. Pediatric novice nurses: examining compassion fatigue as a mediator between stress exposure and compassion satisfaction, burnout, and job satisfaction. *J Pediatr Nurs*. 2015;30(1):174-83. [Crossref] [PubMed]
- Gonzalez TC, Burnett HJ, Helm H, Edwards L. An examination of resilience, compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction between men and women among trauma responders. *North American Journal of Psychology*. 2019;21(1):1-20. [Link]
- Ruiz-Fernández MD, Ramos-Pichardo JD, Ibáñez-Masero O, Cabrera-Troya J, Carmona-Rega MI, Ortega-Galán ÁM. Compassion fatigue, burnout, compassion satisfaction and perceived stress in health care professionals during the COVID-19 health crisis in Spain. *J Clin Nurs*. 2020;29:4321-30. [Crossref] [PubMed]
- Okuyan BC, Karasu F. Yaşlı bakım personelinin yaşlılara karşı tutumlarının belirlenmesi: bakım sorunları ve müdahale önerileri [Determination of elderly care personnel' attitudes towards the older adults: Care problems and intervention suggestions]. *Journal of Health Sciences of Adıyaman University*. 2020;6(1):77-83. [Crossref]
- Utkuallı N, Yıldız H, Özdemir A. Huzurevi çalışanlarının yaşlı ve yaşlı bakımına ilişkin görüş ve tutumlarının etik açıdan değerlendirilmesi [Evaluation of rest home staffs' thought and attitudes about old people and care of elderly according to ethical aspect]. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*. 2015;23(3):93-102. [Crossref]
- Pommier EA. The compassion scale. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2011;72(4-A):1174. [Link]
- Akdeniz S, Deniz ME. Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması [The Turkish adaptation of compassion scale: The validity and reliability study]. *The Journal of Happiness & Well-Being*. 2016;4:50-61. [Link]
- Stamm BH. The proqol manual: The professional quality of life scale: Compassion satisfaction, burnout and compassion fatigue/secondary trauma scales. Pocatello: Idaho State University and Sidran Press; 2005. p.4-24. [Link]
- Yeşil A, Ergün Ü, Amasyalı C, Er F, Olgun N, Aker AT. Çalışanlar için Yaşam Kalitesi Ölçeği Türkçe uyarlaması geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Validity and reliability of the Turkish version of the professional quality of life scale]. *Archives of Neuropsychiatry*. 2010;47:111-7. [Link]

22. Abbaszadeh A, Elmi A, Borhani F, Sefidkar R. The relationship between "compassion fatigue" and "burnout" among nurses. *Ann Trop Med Public Health*. 2017;10(4):869-73. [\[Link\]](#)
23. Shahar I, Asher I, Ben Natan M. Compassion fatigue among nurses working in a long-term care facility: The Israeli experience. *Nurs Health Sci*. 2019;21(3):291-6. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
24. Wu D, Gross B, Rittenhouse K, Harnish C, Mooney C, Rogers FB. A preliminary analysis of compassion fatigue in a surgeon population: Are female surgeons at heightened risk? *Am Surg*. 2017;83(11):1302-7. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
25. Hansen EM, Eklund JH, Hallén A, Bjurhager CS, Norrström E, Viman A, et al. Does feeling empathy lead to compassion fatigue or compassion satisfaction? The Role of Time Perspective. *J Psychol*. 2018;152(8):630-45. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
26. Başkale H, Günüşen PN, Serçekuş P. Bir devlet hastanesinde görev yapan hemşirelerin çalışan yaşam kalitesi düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi [Examining the working quality of life levels of nurses working in a public hospital and the influencing factors]. *Pam Medical Journal*. 2016;9(2):125-33. [\[Crossref\]](#)
27. Raeissi P, Rajabi MR, Ahmadizadeh E, Rajabkhan K, Kakemam E. Quality of work life and factors associated with it among nurses in public hospitals, Iran. *J Egypt Public Health Assoc*. 2019;94(1):25. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
28. Kışmır Ş, İrge NT. Merhamet yorgunluğu düzeyinin çalışanların motivasyonu ve iş doyumlarına etkisi: Sağlık çalışanları üzerinde bir uygulama [The effect of compassion fatigue level on employees' motivation and job satisfaction: A practice on healthcare professionals] *R&S-Research Studies Anatolia Journal*. 2020;3(1):1-18. [\[Crossref\]](#)
29. Çingöl N, Çelebi E, Zengin S, Karakaş M. Bir sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeylerinin incelenmesi [The investigation of compassion level of nursing students in a health college]. *Clinical Psychiatry*. 2018;21:61-7. [\[Crossref\]](#)
30. Potter P, Deshields T, Divanbeigi J, Berger J, Cipriano D, Norris L, et al. Compassion fatigue and burnout: prevalence among oncology nurses. *Clin J Oncol Nurs*. 2010;14(5):E56-62. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
31. Berger J, Polivka B, Smoot EA, Owens H. Compassion fatigue in pediatric nurses. *J Pediatr Nurs*. 2015;30(6):e11-7. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
32. Uslu E, Buldukoğlu K. Psikiyatri hemşireliğinde şefkat yorgunluğu: Sistematiik derleme [Compassion fatigue in psychiatric nursing: A systematic review]. *Current Approaches in Psychiatry*. 2017;9:421-30. [\[Crossref\]](#)
33. Berkman K. Yaşlı bakım hizmetlerinin bakım hizmeti çalışanları ve yaşlı bireyler bakış açısıyla değerlendirilmesi: Denizli ili alan çalışması [Evaluation of elderly care services from care services workers and elderly people: Denizli province field study]. *The Journal of International Social Research*. 2019;12(65): 978-93. [\[Crossref\]](#)
34. Gilbert P, Catarino F, Duarte C, Matos M, Kolts R, Stubbs J, et al. The development of compassion ate engagement and action scales for self and others. *Journal of Compassion Health Care*. 2017;4(4):1-24. [\[Crossref\]](#)